

یافته‌های جدیدی از میراث فرهنگی نهاوند

عزت‌الله سیاوشی

اشاره:

شهرستان نهاوند با داشتن آثار فراوان باستانی و قدمت تاریخی، متأسفانه فاقد اداره‌ی میراث فرهنگی است و با این‌که از سال ۱۳۲۷ بخش‌هایی از این آثار به ثبت رسیده، اما در خصوص حفظ و احیای آن‌ها اقدامی جدی صورت نگرفته است.

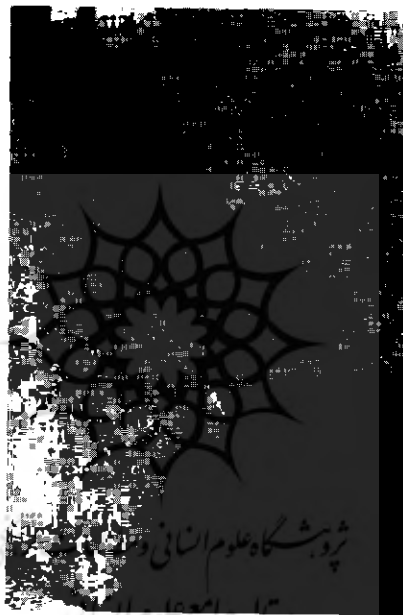
جناب آقای عزت‌الله سیاوشی، متولد ۱۳۳۳ نهاوند، از کارمندان علاقه‌مند و خودجوشی است که درباره‌ی میراث فرهنگی زادگاه خویش به صورت میدانی تحقیق کرده و سپس یافته‌های خود را در دو بخش «معدلات‌نودیسه» و «قلعه‌ی یزدگرد» در اختیار فرهنگیان قرار داده است.

امید است کارشناسان و متخصصان باستان‌شناسی کشور و استان همدان گزارش این پژوهشگر میراث فرهنگی را مقدمه‌ی تحقیقات علمی و جدی خود قرار دهند و با کاوش‌های تخصصی گامی در جهت شناسایی گذشته‌ی این شهرستان و معرفی قابلیت‌های گردشگری آن بردارند. چنین باد!

«فرهنگیان»

الف - معبد یونانی لائودیسه

محلّه‌ی قدیمی دوخواهران، واقع در شمال شرقی نهاوند با سازه‌های دهه‌های اخیر، در کنار بافت قدیمی آن، با کوجه‌های باریک و غیرقابل استفاده‌ی وسایط نقلیه (ماشین)، پاسدار اثری تاریخی و ارزشمند به نام «معبد لائودیسه» است.

پله‌های حجاری شده‌ی مربوط به معبد لائودیسه

این اثر تاریخی در سال ۱۹۳ قبل از میلاد به دستور آنتیوخوس سوم، از جانشینان اسکندر، جهت همسر (یاخواهر) خود به نام ملکه‌ی لائودیسه (لائودیکه) احداث گردیده است. با پیدا شدن کتیبه‌ای در سال ۱۳۲۲ شمسی در پشت مسجد دوخواهران، این حقیقت تاریخی روشن گردید. در آن سال کشاورزان، هنگام برداشت از خاک محلّه، که به جهت کهنه و معدنی بودن آن، برای کشت خشخاش مناسب بود، این کتیبه را پیدا کردند.

این کتیبه در سال ۱۹۴۹ میلادی به وسیله‌ی آقای «لوثی روبر» ترجمه شد و در مجله‌ی هفتگی هلیکا به زبان فرانسه منتشر گردید. ترجمه‌ی فرانسوی کتیبه توسط آقای مهندس علی حاکمی به فارسی برگردانده شده است. اندازه‌ی کتیبه ۸۵×۴۶ سانتی‌متر است و سی‌ودو سطر دارد که به خط یونانی قدیم روی سنگی تقریباً مشکی با حجاری بسیار زیبا نقر شده است. این کتیبه هم‌اکنون زینت‌بخش موزه‌ی ایران باستان است.

این مکان تاریخی به عنوان میراث فرهنگی در تاریخ ۱۳۲۷/۱۲/۳ به شماره‌ی ۳۷۴ ثبت آثار ملی شد و پس از مدتی کوتاه اداره‌ی کل میراث فرهنگی کرمانشاه که به نام استان پنجم شهرت داشت و شهرستان نهاوند از شهرهای آن‌زمان استان بود، اقدام به حفاری چند روزه و گمانه‌زنی کرد و نتیجه را به شرح زیر اعلام نمود.

۱- قسمتی از یک‌ستون سنگی شکسته‌ی قدیمی از وسط خیابان احدائی شهرداری بیرون افتاده است.

۲- یک میان‌ستون سنگی، که به جای ستون از آن استفاده شده است، در میان حیاط وجود دارد.

۳- یک ستون با سرستون آن در دیوار حیاط به کار گرفته شده است.

۴- یک سرستون سنگی در میان حیاط دیده شده است که تیرک چوبی روی آن قرار دارد.

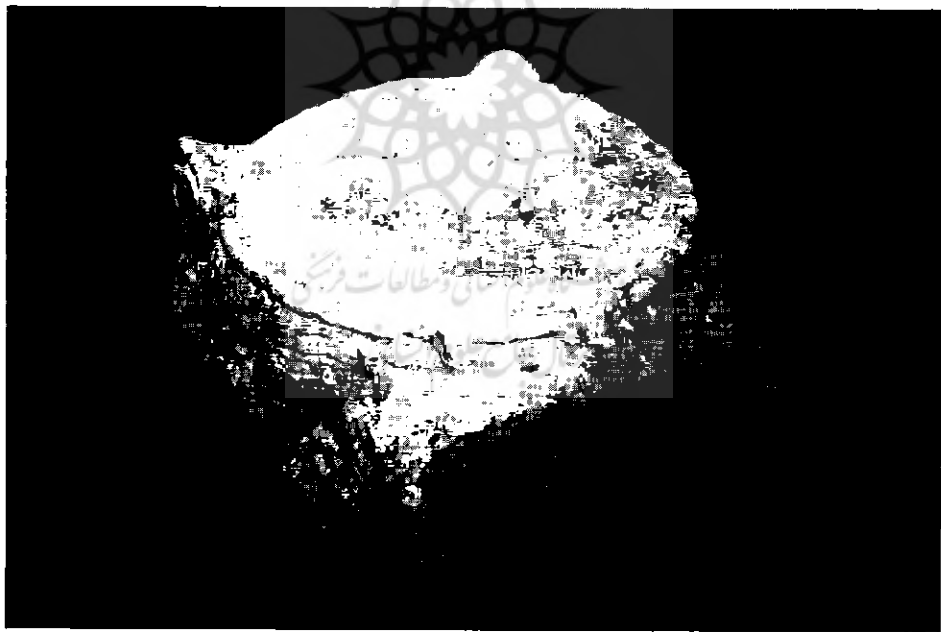
۵- ته ستون سنگی زیبایی در کناره‌ی رودخانه، در سمت دیگر شهر نهاوند دیده شده است.

قلعه‌ی یزدگرد (ساسانیان) در محل تپه‌ی مرکزی شهر و در مجاورت با معبد لائودیسه قرار دارد. اختلاف ساخت بین این دو اثر تاریخی قریب شش قرن اعلام شده است. معبد، مربوط به استیلای قوم بیگانه است با معماری خاص یونانیان. حال آن‌که قلعه، ایرانی است و با ابتکار هنر ایرانی احداث بنا گردیده است.

متأسفانه مسئولین وقت میراث فرهنگی این دو اثر را تحت عنوان یک مکان تاریخی و با یک شماره در فهرست تاریخی کشور به ثبت رسانده‌اند، که به آن اشاره شد.

باز جای تأسف است که هیچ گونه سرمایه‌گذاری و یا برنامه‌ای، بعد از ثبت این دو اثر در فهرست آثار ملی، در طول مدت پنجاه سال پیش‌بینی نشده است. حتی از احداث سازه‌های جدید بر روی این دو مکان تاریخی ممانعتی نشده و تعیین حریم نگردیده و هیچ گونه گمانه‌زنی، حفاری و ترانشه برداری در محل تاکنون انجام نگرفته است. اگر مطالبی در کتب و نشریات منتشر شده است تنها به دلیل ترجمه‌ی کتیبه در خارج از کشور بوده است.

نگارنده این سطوح، به حسب وظیفه و به دلیل علاقه‌مند بودن به پیشرفت زادگاه خویش، اقدام به تحقیق در خصوص این دو اثر ارزشمند نموده است. اینک یافته‌های خود را در خصوص معبد لائودیسه به شرح زیر به اطلاع خوانندگان گرامی می‌رسانم:

یکی از سرستون‌های معبد لائودیسه

- ۱- هم اکنون تعدادی از پله‌های سنگی حجاری شده که از جنس سنگ سیاه هستند و به شکل مکعب مستطیل در ابعاد $۲۵ \times ۲۳ \times ۱۰۰$ سانتی‌مترند در خانه‌ای در محله‌ی دوخواهران، که بخشی از معبد در زیر آن مدفون است، دیده می‌شود. پله‌ها از سنگ معدن روستای وِشت است.
- ۲- در کنار پله‌های یاد شده تعدادی سنگ حجاری شده به شکل مکعب، در ابعاد $۳۰ \times ۳۰ \times ۴۰$ سانتی‌متر سفید رنگ متمایل به صورتی کم‌رنگ نیز، وجود دارد.
- ۳- بخشی از سنگ‌های مکعبی حجاری شده در ابعاد $۴۰ \times ۴۰ \times ۷$ سانتی‌متر در زیر سکوی مقابل در ورودی امامزاده دوخواهران دیده می‌شود.
- ۴- چندین ستون قطور استوانه‌ای شکل در راهرو ورودی به حیاط یک واحد مسکونی در محل در زیر خاک مدفون است. با تحقیقات به عمل آمده روشن شده است که حدود صدسال پیش، از آن‌ها جهت حمام استفاده شده است. مکان حمام جای واحد مسکونی مورد بحث بوده و به «حمام کوچک» شهرت داشته است. این حمام دارای حوضی کوچک به رنگ فیروزه در سردخانه (حمام سرد) بوده که بعدها به سرقت رفته است.
- ۵- بخشی از یک ستون سنگی حجاری شده با تراش مارپیچ، که حین حفاری جهت کارگذاری علمک گاز جلوی در این حیاط مشاهده گردیده، زیرخاک مدفون است.
- ۶- پایه‌ی یک ستون سنگی به ابعاد تقریبی ۳۵×۳۵ سانتی‌متر، که قسمتی از ستون دایره‌ای شکل روی آن به قطر تقریبی ۳۲ سانتی‌متر حجاری شده و از محل معبد به دست آمده، هم‌اکنون در حمام حاج آقا تراب قابل رؤیت است.
- ۷- یک سرستون سنگی سفید متمایل به شیری رنگ از این معبد، در حمام حاج آقا تراب مورد استفاده قرار گرفته است، که دارای قطر تقریبی ۵۸ سانتی‌متر در بالا و قطر ۵۵ سانتی‌متر در قسمت پایین است. تزئینات این سرستون از نوع شیپوری است. این

شیپورها به صورت حلزونی کنده کاری شده‌اند. در اطراف سرستون، حجاری بسیار زیبایی دیده می‌شود که مؤید هنر یونانی است و به سرستون‌های کچی دوره‌ی پارت و ساسانی، موجود در موزه‌ی بریتانیا (لندن)، شباهت دارد.

۸- یک پایه‌ی ستون و بخشی از یک ستون سنگی حجاری شده از این معبد هم‌اکنون در محله‌ی گلشن قرار دارد که از آن به عنوان سکو (جای نشستن) در کنار درِ ورودی حمام گلشن استفاده می‌شود.

۹- دو عدد ستون قطور سنگی معبد با حجاری مارپیچ، در گرم‌خانه‌ی حمام گلشن دیده می‌شود، که ساختمان حمام روی آن‌ها قرار دارد.

۱۰- یک سرستون مکعبی شکل با بخشی از یک ستون استوانه‌ای از جنس سنگ سفید مایل به شیری، متعلق به معبد، در دیواره‌ی خارجی حمام پای قلعه به کار رفته‌است. این ستون به شکل ساده حجاری شده و قطر تقریبی آن ۴۰ سانتی متر است.

۱۱- دو ستون دیگر از معبد در گرم‌خانه‌ی حمام پای قلعه (پاقلا) به کار رفته‌است. روی این ستون‌ها کاشی کاری انجام گرفته و به صورت پایه نمایان است.

۱۲- تعدادی ستون در پشت مسجد دوخواهران در منزل مرحوم صفر، که بیش از صد سال پیش حمام مردانه (حمام بزرگه) بوده، موجود است. سابقاً کشاورزان به سبب بردن خاک محدودی حمام برای استفاده‌ی در زراعت، آن‌جا را گود کرده بودند. بعداً این گودال با ستون‌های یاد شده پر شده است.

۱۳- معدن سنگی واقع در جاده‌ی کمربندی جنوب شرقی شهرستان نهاوند به طرف ملایر، از معادنی بوده که ستون‌های معبد را تأمین می‌کرده است. وجود چاله‌های متعدد مکعبی در معدن یاد شده مؤید این مطلب است.

- ۱۴- تعدادی سنگ‌های حجاری شده‌ی مکعبی در پایه‌ی دیوار مسجد دوخواهران به کار رفته‌است. این سنگ‌ها در سه ردیف، به‌طول تقریبی ده مترند و از جنس ساده و تقریباً سیاه هستند و از معدن روستای وشت حمل شده‌اند.
- ۱۵- تعدادی سنگ‌های حجاری شده مکعبی شکل در ابعاد مختلف از جمله اندازه‌ی تقریبی $۴۰ \times ۴۰ \times ۷$ سانتی‌متر، در دیوار منازل مسکونی محله‌ی دوخواهران به کار رفته‌است.
- ۱۶- چندین سنگ مکعبی بسیار وزین در پی ساختمان و حتی کف حیاط یکی از این منازل موجود است و سنگ‌های مکعبی دیگری، تقریباً توسی‌رنگ، در ابعاد $۱۵ \times ۸۰ \times ۸۰$ سانتی‌متر در حوض آن مورد استفاده قرار گرفته و بعدها مخروبه شده است.
- ۱۷- یک عدد ستون در بازار سنگ‌میل به صورت پایه‌ی دیوار کار گذاشته شده است. قطر ستون بیش از یک متر و ارتفاع آن دو متر است.
- ۱۸- ستون‌هایی از معبد در داخل پاساژ حاجیان به تماشا گذاشته شده است.
- ۱۹- یک ستون با سنگ‌های مکعبی شکل حجاری شده، در فاصله‌ای دورتر از محل معبد لائودیس در محله‌ای قدیمی، توسط نگارنده شناسایی شده، که حمل آن به محل معبد امکان‌پذیر نبوده است. به نظر می‌رسد شعبه‌ای از معبد در این محله وجود داشته است. زیرا در حوالی محل، جای قلعه‌ای دیده شده که مسکن کارگران و متصدیان و حجاران معبد بوده است.
- به دست آمدن قبرهایی در پشت میدان بار و پیدا شدن گنج در گذشته، توسط یک نفر از ساکنان محل در حوالی مکان ستون‌ها، و مطابقت تراش سنگ‌ها و جنس آن‌ها با هم و استخراج از یک مکان واحد، این احتمال را قوت می‌بخشد.

۲۰- شهر لائودیسه که قبل از معبد لائودیسه احداث گردیده در همان حوالی شناسایی شده است. این شهر محل سکونت اولیه‌ی دست‌اندرکاران ساخت معبد لائودیسه بوده و بعد از آن، محل استراحت خدّمه‌ی معبد شده است.

تصویر قسمتی از شهر تخریب شده‌ی لائودیسه

ضمناً از آن‌جایی که عملیات احداث فاز دوم خیابان جدید الاحداث دخواهران ، از جلوی مسجد به طرف محله‌ی قلعه نو (قلاتوه) و سپس کوچه‌درازه ، آغاز شده، فرصت مناسبی است تا مسئولین محترم باستان‌شناسی به حفاری محله پردازند. زیرا بخشی از معبد لائودیسه در زیر سازه‌های مسکونی این عملیات قرار دارد.

با توجه به این موارد، رسیدگی فوری و جدی برای حفظ این اثر تاریخی که شفاف‌سازی تاریخ حکومت سلوکیان در نهاوند را نیز به دنبال خواهد داشت، لازم است.

سرمایه‌گذاری برای این مهم، صنعت گردشگری را در این شهرستان رونق خواهد داد. در عین حال حریم‌بندی و بازسازی آن، به این بخش از شهر، که به محله‌ی معتادان و توزیع مواد مخدر و افیونی متهم است، حیات و حرکت تازه‌ای خواهد بخشید.

ب- قلعه‌ی ساسانیان

محل احداث این قلعه، که از نظر نظامی در حکومت‌های گذشته مورد اهمیت زیادی بوده، در تپه‌ی مرکزی نهاوند، مشرف به شمال شهر است. بقایای این قلعه هم‌اکنون با همان بافت قدیمی و همراه با واحدهای مسکونی دهه‌های گذشته از اطراف شهر قابل رؤیت است.

این اثر تاریخی ارزشمند همراه با معبد لائودیسه، همان‌طور که قبلاً اشاره شد، به شماره‌ی ۳۷۴ در تاریخ ۱۳۲۷/۱۲/۳ ثبت آثار ملی کشور گردید. از آن‌زمان تا به حال متأسفانه از ساخت و سازهای اطراف و بالای آن جلوگیری به عمل نیامده و جهت شناسایی و احیا و مرمت آن هیچ‌گونه اقدامی نشده است.

بعضی از مسئولین میراث فرهنگی در این خصوص اظهار نظر کرده‌اند که معبد لائودیسه در زیر قلعه قرار داشته است و هر دو اثر به کلی تخریب شده‌اند و هیچ‌گونه آثاری از آن‌ها باقی نمانده است! در حالی که قلعه در نزدیکی معبد و حدود هفت قرن بعد از احداث آن ساخته شده است.

با توجه به شواهد تاریخی قلعه‌ی ساسانیان بعدها تخریب شده و چند قرن بعد بازسازی گردیده و در دوره‌ی قاجار مجدداً تخریب شده است. بنابراین در بررسی هر بخش از آثار به جای مانده‌ی آن، باید به سابقه‌ی تاریخی آن توجه شود.

ساختمان قلعه از مصالح محلی ساخته شده است. قطر پی دیوارهای خارجی قلعه بیش از $\frac{2}{5}$ متر ضخامت دارد و از ملات گل و سنگ ریزه‌های درشت و ریز شکل گرفته است. نمای قلعه از آجرهای $27 \times 27 \times 4$ سانتی متر قرمز رنگ، که معدن خاک آن در حوالی قلعه و به نام خاک آخرا مشهور است و مکان آن شناسایی گردیده، تهیه شده است.

دیوارچینی آن از خشت خام و از ملات گل ساخته شده و دارای چهار بارو در چهار طرف قلعه و به صورت مربع احداث گردیده است. جهت زیبایی ساختمان از آجرهای لعابی سفید، مشکی و آبی استفاده شده و جهت زیباسازی باروها در قسمت‌هایی از آن‌ها آجرهای هشت ضلعی با اشکال هندسی به کار گرفته شده است.

با مشخص شدن یک طرف پی باقی مانده از ساختمان اصلی، طول آن بیش تر از ۱۵۰ متر شناسایی شده است. با تحقیقاتی که از اشخاص معمر و مطلع به عمل آمده مشخص گردیده که ارتفاع دیوارها بسیار بلند و با عظمت بوده است.

تخریب دیوارها توسط فردی به نام ارباب جمپور که اولین موتور برق را در نهند و در بالای تپه‌ی مرکزی شهر (در جای ساختمان قلعه) قرار داده، انجام گرفته است. ظاهراً هدف اصلی به دست آوردن گنج ساسانیان بود.

از این رو دیوارهای قلعه را در اختیار کشاورزان قرار داده بودند تا تخریب کنند و از خاک آن که به سبب داشتن قدمت و مواد معدنی، برای تقویت زمین‌های کشاورزی به خصوص کشت خشخاش بسیار مفید بود استفاده کنند و ضمن نظارت بر تخریب،

به دنبال یافتن گنج‌ها بودند! اخیراً با احداث فاز دوم خیابان دوخواهران که به طرف کوچه درازه ادامه دارد، آثاری از دیوارها قابل رؤیت شده است. در اصلی ورودی قلعه به طرف شرق، در میدان (پاقلا کوچک) قرار داشته است. این قسمت در دهه‌های گذشته محل خرید و فروش زغال بوده است. ساختمان قلعه دارای یک حلقه چاه به نام گاوچاه (گوچا) به قطر سه متر در سه متر با آجرچینی دایره شکل بوده است. نگارنده در سال‌های کودکی چاه آن را دیده است. در احداث این چاه از آجرهای کرمی رنگ در ابعاد $۲۵ \times ۲۵ \times ۴$ سانتی‌متر استفاده شده است.

محل چاه در زیر سازه‌ها شناسایی شده و با توجه به تحقیقات به عمل آمده از بزرگ‌ترها، ارتفاع آن تا کف قلعه سی و پنج متر تخمین زده شده است. اهمیت و ارزش تاریخی این چاه می‌طلبد که به حفاری و آزادسازی آن توجه جدی شود. آبی که به طرف «گوچا» جریان دارد، از شرق و حدوداً از فاصله‌ی ۲۰۰ متری میدان یزدگرد (پاقلا بزرگه) جاری است. در تأیید مطالب فوق، می‌توان به مصاحبه با آقای حبیب‌الله جعفری کارمند بازنشسته‌ی برق نهاوند، که در شماره‌ی ششم فرهنگستان چاپ شده است، مراجعه کرد.

ایشان اظهار داشته‌اند اولین کارخانه‌ی برق توسط ارباب جمپور، که زرتشتی و اهل یزد بود، در محله‌ی پای‌قلعه (پاقلا)، آن‌هم در جای قلعه نصب گردید و از آب گاوچاه جهت سرد شدن موتورها (رادیاتورها) استفاده می‌شد.

سپس در بیان خاطرات خود گفتند یک روز ناگزیر به دلیل پاره شدن طناب، که هرازگاه اتفاق می‌افتاد، داخل چاه (گاوچاه) شدم. عمق آن تقریباً ۳۶ متر و ارتفاع آب داخل چاه تقریباً پنج متر بود.

ورود به قلعه توسط تخته پل انجام می‌گرفت و دارای خندق بود. پیرمردی که ۹۵ سال سن داشت دیوار تخته پل را دیده است. وی اظهار داشت کف آن با سطح زمین تقریباً پنج متر ارتفاع داشته و در صورت بلند شدن تخته پل، ورود به قلعه غیر ممکن می‌شده است. در نتیجه ساکنان قلعه از هجوم دشمن در امان می‌ماندند.

بخشی از دیوار قلعه‌ی تخریب شده

آقای مجید خدارحمی نیز اظهار داشتند، در گذشته از آب قلعه جهت حمام عمومی گلشن استفاده می‌کردیم. یک روز به علت کم شدن آب حمام تصمیم گرفتم به سرمنشأ آب قلعه بروم تا علت کم شدن آب حمام را بررسی کنم.

از این رو ناگزیر شدم پس از عبور از چاهی در داخل یکی از حیاط‌های محدوده‌ی پاقلعه، به عمق تقریباً چهار متر، از کانالی به صورت راهرو عبور کنم. در قسمتی از کانال، که طاق آجری داشت، طی کردن مسیر آن ممکن بود، ولی در قسمت‌های دیگر به زحمت می‌توانستم عبور کنم.

سرانجام، پس از طی مسافتی به مکانی که آب از آن‌جا جریان داشت رسیدم. منطقه سنگی بود و من ستونی از سنگ تراشیده را در زیرزمین مشاهده نمودم. دو ستون به صورت پاشوره از سنگ تراش خورده موجود بود که دارای چهار سوراخ بود و آب از آن‌ها به طرف گاوچاه جاری می‌شد. ناگزیر، با دستکاری یکی از سوراخ‌ها، موقتاً مشکل کم‌آبی حمام را برطرف کردم.

ایشان هم چنین گفتند آب گاوچاه قلعه از کانالی جداگانه که از سرمنشأ آب جدا می‌شد به صورت جویبار روانه می‌شد.

فرد دیگری که از مسیری دیگر جهت پاک‌سازی مجرای این آب اقدام کرده بود، اظهار می‌داشت محل عبور با سنگ ساخته شده بود و در بعضی از مکان‌های کانال حجره‌هایی به فاصله‌ی معین به صورت حجاری شده و فوق‌العاده دیدنی به چشم می‌خورد.

با این تفصیلات و نیز با توجه به توضیحات بعدی، می‌توان گفت قلعه‌ی نهاوند، هم‌چون کاخ کسری، یکی از پایتخت‌های ساسانیان بوده و مدتی با همین عنوان از آن استفاده می‌شده است.

«قلعه‌ی نهاوند» در زمان قاجاریه به روئین‌دژ نام‌گذاری گردید. این قلعه با قلعه‌ی فلک‌الافلاک خرم‌آباد تفاوت‌هایی به این شرح دارد:

- ۱- با شناسایی یک طرف پی قلعه که بیش از ۱۵۰ متر است، مساحت قلعه‌ی نهاوند از قلعه‌ی خرم‌آباد بیش‌تر بوده‌است.
 - ۲- در مقایسه با قلعه‌ی خرم‌آباد قلعه‌ی نهاوند دارای تزییناتی در ظاهر ساختمان بوده است.
 - ۳- قلعه‌ی نهاوند به لحاظ اهمیت آن دارای خندق بوده است. اگر آن‌جا مقر سلاطین ساسانی نبود، نیاز به خندق نیز نداشت.
 - ۴- مکانی به نام تخت‌باغ‌شاه در غرب قلعه و ستون‌های قطوری (نگارنده‌آن‌ها را دیده) حدوداً در سه کیلومتری نزدیک به «پیل‌لاغه» به طرف «دهنوراه» وجود دارد.
 - ۵- مکانی نیز به نام «قلعه باغچه» وجود داشته و نامش در محله و در اذهان عمومی موجود است.
 - ۶- حدود یک قرن پیش در این منطقه گنج دوره‌ی ساسانی به دست آمد. از این رو به آب انبار طلایی مشهور شده است.
 - ۷- قناتی تحت عنوان گاوجاه وجود داشته که از پایین عریض‌تر و دارای حجره‌هایی در اطراف دیواره بوده است.
 - ۸- حجره‌های تراشیده‌ای از سنگ در معبر آب محدودده‌ی قلعه وجود داشته که در مواقع حساس برای ساکنان قلعه به منزله‌ی پناهگاه اضطراری بوده است. در تابستان‌های گرم آن سال‌ها، این‌جا مکانی خنک بود و در آن‌جا زعفران تولید می‌شد.
- یک سنگ پله‌ای به ابعاد ۲۵×۳۰×۱۰۰ سانتی‌متر به رنگ سفید تیره جلوی در ورودی یکی از منازل شناسایی شده که به علت سختی سنگ فاقد ظرافت تراش بوده و مشخصه‌ی قدمت آن از ساییدگی جای پا در کف این پله دریافت می‌شود. این سنگ قبلاً جزئی از ساختمان حمامی بوده که روی قلعه ساخته‌اند و بعداً تخریب شده است.

به هر حال، چنانچه ستون‌های سنگی مدفون در زیر سازه‌ها مورد مطالعه‌ی کارشناسان قرار گیرد اهمیت ساختمان قلعه بیش‌تر آشکار می‌شود و ممکن است قدمت اولیه‌ی ساختمان قلعه را به تمدن مادها برساند.

نگارنده قسمتی از یک ستون و سرستون را که از یک قطعه سنگ تراشیده و حجاری شده است و در دیواری از ساختمان‌های قلعه کار گذاشته شده شناسایی نموده است. این ستون بیش از ۷۰ سانتی‌متر ارتفاع دارد. در بدنه‌ی یک قسمت از آن که به صورت استوانه‌ای به قطر تقریبی ۵۰ سانتی‌متر حجاری شده است سه سوراخ تعبیه شده که دوتای آن‌ها کوچک‌تر و یکی بزرگ‌تر است.

به نظر می‌رسد این سوراخ‌ها برای وصل شدن ستون با میله‌های فلزی به ستونی دیگر و یا سنگی به اشکال مختلف بوده است. قسمت ته ستون قدری بزرگ‌تر و به صورت دایره حجاری شده است. قطر آن حدوداً ۷۰ سانتی‌متر و در قسمت تحتانی ۶۰ سانتی‌متر است.

قسمت‌های دیگری از دیوار ساختمان قلعه شناسایی شده است. در صورتی که مکان این اثر تاریخی مورد حفاری، گمانه‌زنی، ترانسه برداری قرار گیرد، یقیناً آثار ارزشمندی به دست خواهد آمد که مطالعه‌ی آن‌ها عظمت این بنای تاریخی را مشخص می‌سازد و آثار آن زینت‌بخش قسمتی از موزه‌های کشور خواهد بود.

اینک به بیان چند پیشنهاد به شرح زیر می‌پردازم و امیدوارم مورد توجه مسئولان محترم میراث فرهنگی استان و کشور قرار گیرد.

- ۱- اقدام سریع در شناسایی محل و تعیین حریم آن
- ۲- گرفتن اعتبار لازم جهت آزادسازی سازه‌های روی آثار
- ۳- پیشنهاد اختصاص بودجه‌ی کافی سالانه

۴- پیگیری مستمر جهت حفظ و احیا و مرمت قلعه با تأسیس اداره‌ی میراث فرهنگی در نهاوند

با تحقق این پیشنهادها اولاً آرزوی دیرینه‌ی مردم این شهرستان، که شفاف‌سازی و ابهام‌زدایی از گذشته‌ی تاریخی آن است، عملی خواهد شد. ثانیاً با رونق گرفتن صنعت گردشگری، زمینه‌ی اشتغال و توسعه‌ی شهرستان بیش‌تر فراهم می‌شود. ثالثاً این بخش از شهر، که محل توزیع مواد مخدر و حضور معتادان شده است، پاک‌سازی می‌گردد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی